

Frågor beträffande trossamfund

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas sex motionsyrkanden från den allmänna motionstiden rörande begravningsverksamheten, Svenska kyrkan och statlig hjälp vid betalning av avgift till trossamfund. Samtliga motioner avstyrks med hänvisning till bl.a. tidigare ställningstaganden.

I betänkandet finns fem reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	4
Begravningsverksamheten.....	4
Svenska kyrkan.....	8
Statlig medverkan vid uppbörd av avgift till trossamfund.....	10
Reservationer.....	18
1. Begravningsverksamheten (punkt 1)	18
2. Begravningsverksamheten (punkt 1)	18
3. Svenska kyrkan (punkt 2).....	19
4. Statlig medverkan vid uppbörd av avgift till trossamfund (punkt 3)	20
5. Statlig medverkan vid uppbörd av avgift till trossamfund (punkt 3)	20
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	22
Motioner från allmänna motionstiden.....	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Begravningsverksamheten

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:K260 och 2002/03:K293.

Reservation 1 (v)

Reservation 2 (mp)

2. Svenska kyrkan

Riksdagen avslår motion 2002/03:K271.

Reservation 3 (v, mp)

3. Statlig medverkan vid uppbörd av avgift till trossamfund

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:K309 och 2002/03:K414 yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (v, mp)

Reservation 5 (fp)

Stockholm den 11 februari 2003

På konstitutionsutskottets vägnar

Gunnar Hökmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Hökmark (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Helena Bargholtz (fp), Pär Axel Sahlberg (s), Mats Einarsson (v), Mats Berglind (s), Henrik S Järrel (m), Anders Bengtsson (s), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Inger Jarl Beck (s), Liselott Hagberg (fp) och Tuve Skånberg (kd).

Utskottets överväganden

Begravningsverksamheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstaganden motioner rörande ändrat huvudmannaskap för begravningsverksamheten och ändrad utformning av begravningsavgiften. Jämför reservationerna 1 och 2.

Gällande bestämmelser

Enligt 2 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144) skall allmänna begravningsplatser med ett tillräckligt antal gravplatser och andra gravanläggningar av allmänt förekommande slag anordnas och hållas av de territoriella församlingarna inom Svenska kyrkan. Regeringen får för särskilda fall besluta att en kommun i stället skall anordna och hålla allmänna begravningsplatser för dem som är folkbokförda inom kommunen. I 1995 års principbeslut slogs fast att Svenska kyrkan skall behålla huvudmannaskapet för den helt övervägande delen av begravningsverksamheten.

Enligt bestämmelserna i 9 kap. skall alla som är folkbokförda i Sverige betala en begravningsavgift för att täcka kostnaderna för begravningsverksamheten. Denna avgift skall vara inkomstrelaterad och grundas på en särredovisning av begravningsverksamhetens intäkter och kostnader. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver på förslag av huvudmannen den avgiftssats enligt vilken de som inte tillhör Svenska kyrkan skall betala begravningsavgift. Huvudmannen fastställer avgiftssats för dem som tillhör Svenska kyrkan. I de fall en kommun är huvudman fastställer kommunen dock alltid avgiftssatsen. Avgiften betalas till den som är huvudman för begravningsverksamheten på folkbokföringsorten.

Av propositionen 1998/99:38 Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m. (s. 109) framgår att en utgångspunkt för den nuvarande regleringen är att kostnaderna för begravningsverksamheten, liksom enligt tidigare ordning, skall tas ut av alla skattskyldiga i förhållande till inkomsten och enligt likformiga grunder. En annan utgångspunkt för förslaget rörande finansieringen av begravningsverksamheten är att enligt 1995 års principbeslut skall de som tillhör Svenska kyrkan betala sina kostnader via kyrkoavgiften.

I propositionen diskuterades även frågan hur de som inte tillhör Svenska kyrkan och de som bor i en kommun som är huvudman för begravningsverksamheten skall betala sin del av kostnaderna. Därvid anfördes bl.a. följande (a. prop. s. 109).

Principerna om att alla människor skall bidra till begravningsverksamheten på ett likformigt sätt i förhållande till sin inkomst leder enligt regeringens uppfattning till att verksamheten bör finansieras genom en särskild avgift, som betalas av alla och som i hanteringshänseende behandlas som en skatt. För att markera att alla bidrar till verksamheten på samma villkor bör den finansieras genom en sådan avgift även i de fall en kommun är huvudman. Denna ordning med en särskild begravningsavgift utgör inte något hinder mot att de som tillhör Svenska kyrkan betalar in sin avgift via kyrkoavgiften när en församling är huvudman.

Vidare framhölls i propositionen att den som inte tillhör Svenska kyrkan, men är folkbokförd på en plats där en församling är huvudman för begravningsverksamheten, bör betala begravningsavgift enligt samma grunder som gäller för de tillhöriga som bor inom samma huvudmans förvaltningsområde.

I propositionen anfördes även att regeringen hade övervägt möjligheten att något annat organ än församlingen i sådana fall skulle fastställa avgiften för den som inte tillhör Svenska kyrkan. I denna del hänvisades emellertid till förslaget att det endast skulle finnas en huvudman för begravningsverksamheten inom ett geografiskt område. Detta innebär enligt propositionen att huvudmannen får ett totalansvar för denna verksamhet. Vidare anfördes följande (s. 109 f.).

Det är därmed i praktiken inte tänkbart med någon annan ordning än att detta ansvar även får omfatta det fulla ekonomiska ansvaret för verksamheten genom budgetering och långsiktig ekonomisk planering. Till ett sådant ekonomiskt ansvar hör också att förfoga över finansieringen av kostnaderna. Enligt regeringens uppfattning måste det därför överlåtas till varje huvudman att inom sitt förvaltningsområde besluta om storleken på den avgift till täckande av verksamhetens kostnader som skall betalas av samtliga som är folkbokförda inom området.

När någon av Svenska kyrkans församlingar är huvudman för begravningsverksamheten kommer församlingen således att fastställa begravningsavgiften även för dem som inte tillhör Svenska kyrkan. Det är nödvändigt att dessa personer i sådana fall har möjlighet att förvissa sig om att de betalar lika stor avgift till begravningsverksamheten som de tillhöriga och att församlingens avgiftsintäkter oavkortat används för begravningsverksamheten. Av denna anledning bör begravningsverksamheten hållas skild från övrig verksamhet och dess intäkter och kostnader särredovisas. Detta bör framgå av begravningslagen ... Regeringen finner att det bör vara en uppgift för huvudmännen att själva utforma en särredovisning av begravningsverksamhetens intäkter och kostnader som ger ett rättvisande underlag för fastställande av begravningsavgiften ... Den tillsynsverksamhet som länsstyrelserna utövar bör utgöra en tillräcklig säkerhet för att särkostnadsredovisningarna uppfyller de krav som det är rimligt att ställa på dem. Av likställighetsskäl bör en särredovisning av begravningsverksamhetens intäkter och kostnader gälla även när en kommun är huvudman.

Vid riksdagsbehandlingen föreslog konstitutionsutskottet med hänsyn till normgivningsreglerna i regeringsformen en ändring i regeringens förslag. Utskottets förslag innebar att en statlig myndighet skall föreskriva avgiftssat-

serna för dem som inte tillhör Svenska kyrkan (bet. 1998/99:KU18). Riksdagen följde utskottet (rskr. 1998/99:176).

Enligt bestämmelserna i 10 kap. begravningslagen skall länsstyrelsen förordna ombud med uppgift att granska hur församlingarna tar till vara de personers intressen som inte tillhör Svenska kyrkan. Ombudet har rätt att få tillgång till samtliga handlingar som rör begravningsverksamheten och att närvara, ställa frågor och göra påpekanden vid sammanträden i församlingen då frågor om verksamheten behandlas. Till ombudens uppgifter hör bl.a. att kontrollera att samråd sker med berörda grupper i samband med anläggning, utvidgning eller väsentlig ändring av begravningsplatser samt att underlaget för fastställande av begravningsavgiften är rättvisande. Om anmärkning kan riktas mot förvaltningen skall ombudet underrätta länsstyrelsen om detta.

Begravningsavgiften skall täcka de kostnader som huvudmannen har för att sköta verksamheten enligt bestämmelserna i begravningslagen. Det betyder att kostnader för åtgärder som omfattas av begreppet begravningsverksamhet helt skall täckas av begravningsavgiften. Detta innebär i sin tur att dödsboet inte skall debiteras några kostnader när det tar i anspråk de tjänster som ingår i begravningsverksamheten (a. prop. s. 113).

I 9 kap. 6 § begravningslagen preciseras vilka tjänster som innefattas i begreppet begravningsverksamhet. Huvudmannen för det förvaltningsområde där den avlidne var folkbokförd skall utan kostnad för dödsboet tillhandahålla – gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år,

- gravsättning inklusive gravöppning, återfyllning och iordningställande av öppnad grav,
- transporter från det huvudmannen övertagit ansvaret för stoftet till dess att gravsättning har skett, med undantag av transport för gravsättning utanför huvudmannens förvaltningsområde, om inte transporten beror på avtal om tillhandahållande av särskilda gravplatser,
- kremering,
- lokal för förvaring och visning av stoftet, samt
- lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler.

Motioner

I motion *K293 av Torsten Lindström (kd)* föreslås att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av begravningslagen så att begravningsväsendet övergår till ett primärkommunalt huvudmannaskap.

I motion *K260 av Leif Björnlod (mp)* föreslås att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning för att se över huvudmannaskapet för begravningsverksamheten och begravningsavgiften samt för att utröna hur ett system kan utformas för att göra det möjligt att avge viljeyttring vad gäller begravningsförfarande m.m. Motionären anför att den avgiftsskyldige under sitt yrkesverksamma liv hinner betala in en anseelig summa till begravningsverksamheten. Därför ifrågasätter motionären om den samlade summan korresponderar med de kostnader den enskilde efter döden medför för aktuell hu-

vudman, exempelvis i de fall då den enskilde önskar bli kremerad och få sin aska spridd t.ex. i havet eller på en del av en kyrkogård. Motionären anser vidare att varje religiöst samfund som erbjuder begravningsplats och skötsel/service i anledning av detta självt bör bekosta verksamheten genom en avgift som tas ut av samfundets medlemmar. Frågan bör utredas närmare i syfte att åstadkomma en tros- och åskådningsneutral reglering av huvudmannaskap för begravningsverksamhet samt i syfte att tillse att den som avser att begagna sig av en viss begravningsform och därtill hörande skötsel/service erlägger en proportionerlig avgift för densamma.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid riksdagsbehandlingen av förslaget till de nuvarande bestämmelserna i begravningslagen om huvudmannaskapet för och finansieringen av begravningsverksamheten (prop. 1998/99:38) avstyrkte konstitutionsutskottet ett flertal följdmotioner, vilka vände sig mot den föreslagna ordningen för huvudmannaskapet för begravningsverksamheten (bet. 1998/99:KU18). Utskottet uttalade därvid att övervägande skäl talar för att församlingarna behåller ansvaret för den verksamhet de historiskt sett haft ansvaret för. Vidare anförde utskottet att förslaget att församlingarna skall behålla huvudmannaskapet för begravningsverksamheten är en väsentlig del av den samförståndslösning av kyrka-stat-frågan som eftersträfvats sedan länge. Vidare yttrade utskottet att starka skäl talar för att det bara bör finnas en huvudman inom varje förvaltningsområde. Utskottet anförde att det finns ett starkt behov av att en huvudman har ett totalansvar för samtliga som är folkbokförda inom området och att huvudmannen kan räkna med dem som underlag vid finansiering av verksamheten. Dessutom hänvisade utskottet till att regeringen framhållit att det också finns samhällsekonomiska skäl för att verksamheten hålls samlad hos en huvudman och att förändringar som medför ökade kostnader undviks.

Utskottets ställningstagande föranledde en gemensam reservation (m, kd, fp) till förmån för ett motionsyrkande om att riksdagen skulle avslå regeringens lagförslag såvitt avsåg transportkostnader.

Utskottets ställningstagande

I fråga om begravningsverksamheten vidhåller utskottet tidigare ställningstaganden beträffande såväl huvudmannaskapet som utformningen av begravningsavgiften. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motionerna K293 (kd) och K260 (mp).

Svenska kyrkan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande ett motionsyrkande om förändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan. Jämför reservation 3.

Bakgrund

Riksdagen fattade år 1995 ett principbeslut om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan (prop. 1995/96:80, bet. 1995/96:KU12). Principbeslutet följdes upp under följande år genom en serie beslut. Av dessa får här anses vara av främst betydelse de ändringar i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen samt de lagar om trossamfund, om Svenska kyrkan och om införande av lagen om Svenska kyrkan som beslöts år 1998 (prop. 1997/98:116, bet. 1997/98:KU20, 1998/99:KU5). Betydelsefulla ändringar i gällande lagstiftning, som gäller begravningsverksamheten, kulturminnena, personal och avgiftsbetalning, beslöts också år 1999 (prop. 1998/99:38, bet. 1998/99:KU18). Samma år fattades beslut om statens stöd till trossamfund (prop. 1998/99:124, bet. 1999/2000:KU5).

I lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan finns föreskrifter bl.a. om Svenska kyrkan som trossamfund, om dess organisatoriska uppbyggnad, om kyrkoavgiften, om kyrklig egendom, om rätten att ta del av kyrkans handlingar och om kyrkans arkiv.

I lagen (1998:1593) om trossamfund finns bestämmelser om bl.a. registrering av trossamfund och om statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund. Bestämmelser om statligt stöd finns också i lagen (1999:932) om stöd till trossamfund.

De ändringar som år 1999 gjordes i begravningslagen (1990:1144) innebar inte någon ändring av Svenska kyrkans huvudmannaskap för den helt övervägande delen av begravningsverksamheten. Huvudman för begravningsverksamheten är den församling eller kyrkliga samfällighet inom Svenska kyrkan eller – efter särskilt beslut av regeringen – den kommun som är skyldig att anordna och hålla allmänna begravningsplatser för dem som är folkbokförda inom ett visst geografiskt avgränsat förvaltningsområde. Som huvudman tillhandahåller församlingarna och samfälligheterna särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Lagändringarna innebar en förstärkt tillsyn genom ombud, som tillsätts av länsstyrelsen, och särskilda regler om samråd. Begravningsavgiften skall fastställas på grundval av särskostnadsredovisning av verksamhetens intäkter och kostnader för att säkerställa att de medel som inflyter från dem som inte tillhör Svenska kyrkan används enbart för begravningsverksamheten och inte kommer kyrkans religiösa verksamhet till del. En skyldighet infördes också för församlingarna och samfälligheterna att samråda med företrädare för andra trossamfund och

andra berörda parter i frågor som gäller anläggning, utvidgning eller ändring av en befintlig begravningsplats.

Motion

I *motion K271 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* föreslås att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av berörda lagar i syfte att åstadkomma ett slutligt skiljande av Svenska kyrkan från staten i enlighet med vad i motionen anförts. Motionärerna framhåller att ännu efter alla de konkreta lagändringar som skiljandet krävde har Svenska kyrkan en särställning och de formella banden till staten är inte helt avskurna. Som exempel nämns *att* det i en särskild lag om Svenska kyrkan sägs bl.a. att denna organisation är ett ”evangelisk-lutherskt trossamfund” och ”en öppen folkkyrka”, *att* Svenska kyrkan i begravningslagen ges en särställning som huvudman för begravningsverksamheten, även för begravningsplatser för andra trosriktningar och för icke-troende, *och att* Svenska kyrkan i lagen om trossamfund ges rätt till hjälp av staten med indrivning av medlemsavgifter. Motionärerna anser att det inte finns några hållbara argument för att ge ett religiöst samfund en sådan särställning som Svenska kyrkan har.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid riksmötet 2000/01 avstyrkte konstitutionsutskottet en motion (v) av samma innebörd som den nu aktuella motionen. Utskottet konstaterade att ändringarna i relationerna mellan staten och Svenska kyrkan, som beslutades efter ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete, hade varit i kraft under drygt ett år. Vidare anförde utskottet att det inte fann skäl att förorda en ändring eller omprövning av relationerna (bet. 2000/01:KU11).

Utskottets ställningstagande föranledde en gemensam reservation (v, mp).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker därför motion K271 (v).

Statlig medverkan vid uppbörd av avgift till trossamfund

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande ett motionsyrkande om utvärdering av lagen om avgift till registrerat trossamfund och om behovet av att jämställa religiösa föreningar med andra privata föreningar också vad gäller sättet att finansiera verksamheten. Vidare avstyrker utskottet två motionsyrkanden om förbättrat rättsskydd för den enskilde mot trossamfund som får hjälp av staten med att ta in avgifter. Utskottet betonar dock vikten av att den redovisning av medlemsuppgifter som ligger till grund för den statliga hjälpen vid betalning av avgift till trossamfund håller en genomgående hög kvalitet. Jämför reservationerna 4 och 5.

Bakgrund

Bestämmelser om religionsfrihet finns i regeringsformen och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Enligt 2 kap. 2 § regeringsformen är den enskilde gentemot det allmänna skyddad mot tvång att tillhöra något trossamfund. Bestämmelserna i Europakonventionen gäller, enligt den praxis som har utvecklats, till skillnad från regeringsformens föreskrifter inte bara för enskilda personer utan även för religiösa samfund (se prop. 1997/98:116 s. 21).

Enligt 3 § lagen (1998:1593) om trossamfund är ingen skyldig att tillhöra något trossamfund. Ett avtal eller löfte som strider mot denna bestämmelse är ogiltigt.

Bestämmelsen innebär att varje trossamfund måste ge möjlighet för den som vill att utträda ur trossamfundet. Om ett trossamfund enligt sina stadgar eller liknande grundregler har en regel om att utträde inte kan ske, är den regeln således utan verkan. Bestämmelsen hindrar dock inte att trossamfundet föreskriver en viss kortare tid innan utträde beviljas för den som önskar utträde. Inte heller hindrar den att ett trossamfund föreskriver att utträde endast kan ske vid viss tidpunkt varje år (prop. 1997/98:116 s. 108).

Enligt 4 § samma lag kan barn som har fyllt 12 år inte inträda i eller utträda ur ett trossamfund utan eget samtycke.

Enligt 16 § har Svenska kyrkan rätt till hjälp av staten med bestämmande, debitering och redovisning av avgifter från dem som tillhör Svenska kyrkan samt med att ta in avgifterna. Regeringen kan även, under i lagen närmare angivna förutsättningar, besluta att annat registrerat trossamfund skall få sådan hjälp. Vidare får regeringen besluta att ett trossamfund som har beviljats hjälp inte längre skall få det.

Närmare bestämmelser om förfarandet har meddelats i bl.a. lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund.

Avgift av det aktuella slaget skall tas ut med viss procentsats av den kommunalt beskattningsbara inkomsten. I hanteringshänseende skall avgiften behandlas som en skatt.

De uppgifter som behövs för debitering av avgift till trossamfund skall lämnas till Riksskatteverket (RSV) på datamedium av trossamfundet. Uppgifter om tillhöriga/avgiftsskyldiga skall gälla för helt inkomstår och avse förhållandena den 1 november året före inkomståret. Trossamfundet lämnar uppgift om antingen en enhetlig avgiftssats för samfundet eller den avgiftssats som skall gälla för varje individ. Uppgift om avgiftssatser för det följande inkomståret skall lämnas till RSV senast den 3 december. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om hur uppgifter skall lämnas.

Enligt 6 § lagen om avgift till registrerat trossamfund krävs samtycke från enskilda som skall betala avgift via skattebetalningssystemet till annat trossamfund än Svenska kyrkan.

Frågan om utformningen av kravet på samtycke har diskuterats i förarbetena till den nyss nämnda lagen.

I betänkandet Statlig medverkan vid avgiftsbetalning (SOU 1997:46) lade RSV fram förslag till lagstiftning på området. Verkets förslag innebar att skriftligt samtycke skulle inhämtas från de personer vilkas avgifter skulle uppbäras med skatteförvaltningens hjälp. Enligt förslaget skulle medgivandet omfatta avgiftsskyldighet till trossamfundet och uppbärande av avgiften med hjälp av skatteförvaltningen (se a. bet. s. 20).

RSV noterade i sammanhanget att det fanns samfund som i sina stadgar eller motsvarande hade en klart formulerad avgiftsskyldighet för samfundets medlemmar/tillhöriga. Det hade ifrågasatts om det inte skulle räcka med att ändra stadgarna så att de innefattade både avgiftsskyldigheten som sådan och att avgiften skulle tas ut med hjälp av staten. Med hänvisning till uttalanden i utredningsdirektiven (dir. 1995:162 s. 9) framhöll RSV att det ansetts viktigt att de medlemmar som så önskar skall få betala sin avgift på annat sätt än genom skattemyndigheternas försorg. RSV betraktade det som tveksamt om valet enbart skulle kunna göras genom val av samfundstillhörigheten som sådan. Verket angav därvid som sin uppfattning att det i praktiken saknas möjlighet att välja på vilket sätt man vill betala om frågan avgörs av stadgar- nas innehåll (a. bet. s. 90).

I betänkandet diskuterade vidare RSV möjliga modeller för hur RSV eller Skattemyndigheten (SKM) skall hantera klagomål från enskilda och anförde bl.a. följande (s. 98 f.).

SKM eller RSV bör vid misstanke om fel först kontrollera att den aktuella personen verkligen finns med bland de uppgifter som samfundet lämnat. Om personen inte finns med eller RSV/SKM har begått andra fel måste dessa fel rättas till.

Om uppgifterna i skattemregistret stämmer överens med de uppgifter som trossamfundet lämnat finns flera alternativ till hantering.

Alt. 1. Uppgift om personen finns med på filen från trossamfundet. SKM tar dock den enskildes påstående om att han/hon inte är avgiftsskyldig för gott och tar bort uppgiften ur registret.

Alternativet är rättssäkert för den enskilde. Det berövar däremot utan vidare trossamfundet den uppbördshjälp som det fått rätt till.

Alt. 2. Skatteförvaltningen befattar sig överhuvudtaget inte med frågor som rör avgift till trossamfund. Den enskilde hänvisas till samfundet och/eller till allmän domstol. Endast samfundets rättelse eller domstols dom godtas som grund för ändring i skatteregistret.

Skatteförvaltningen skulle helst inte vilja hantera frågor om avgift till trossamfund eftersom avgiften är av privaträttslig natur. Frågor om medlemskap i en förening bör inte hanteras i en skatteprocess utan handläggas av allmän domstol. Alternativet är dock tveksamt från rättssäkerhetssynpunkt, särskilt med tanke på att avgiften behandlas som skatt och därmed kan lämnas för indrivning till KFM¹.

Alt. 3. SKM begär från samfundet en kopia av utredning om tillhörighet (för Svenska kyrkans del) eller ett skriftligt medgivande från den enskilde daterat senast den 1 november året före det inkomstår oenigheten gäller. Om samfundet kan visa handlingen godtar SKM detta och ändrar inte i registret utan hänvisar den enskilde till samfundet. Om bevis/medgivande inte kan visas upp tar SKM bort uppgifterna om persons avgiftsskyldighet.

SKM blandar sig i förhållandet mellan samfundet och den enskilde men beaktar bara den ena partens uppgifter.

Alt. 4. SKM begär från samfundet en kopia av utredning om tillhörighet (för Svenska kyrkans del) eller ett skriftligt medgivande från den enskilde daterat senast den 1 november året före det inkomstår oenigheten gäller. Om samfundet kan visa handlingen ger SKM den enskilde möjlighet att visa upp ett bevis om att betalningsskyldighet till samfundet inte fanns vid denna tidpunkt. Om den enskilde kan visa denna handling godtar SKM den enskildes uppgifter.

Detta alternativ stämmer i princip överens med dagens hantering av frågor om tillhörighet till Svenska kyrkan. Alternativet förutsätter att Svenska kyrkan vid utträde ur kyrkan och övriga trossamfund när någon återkallar sitt medgivande utfärdar bevis om att den enskilde inte längre är betalningsskyldig till samfundet.

Av proposition 1998/99:38 Staten och trossamfunden – begravningsverksamheten, kulturminnena, personalen, avgiftsbetalningen, m.m. framgår att ett antal remissinstanser ansåg att undantag från krav på skriftligt medgivande till avgiftsbetalning borde kunna göras (s. 229 f.).

I propositionen (s. 229 f.) anfördes att det borde anses tillräckligt om trossamfundets stadgar anger att avgiften får tas ut via skattebetalningssystemet. Enligt propositionen fick medlemmarna genom sitt medlemskap i trossamfundet anses ha samtyckt både till att betala avgift och att göra detta via skat-

¹ Kronofogdemyndigheten

tebetalningssystemet. Om trossamfundets stadgar inte innehöll någon regel om hur avgiften skall betalas måste medlemmarnas samtycke till att betala via skattebetalningssystemet hämtas in på annat sätt. Ett sådant samtycke torde i princip kunna hämtas in både muntligt och skriftligt. Med hänsyn till den enskilde borde ett sådant samtycke dock vara skriftligt. Även praktiska skäl ansågs tala för en sådan lösning. Om trossamfundets stadgar saknade regler för såväl avgiftsskyldighet som sättet att betala avgift borde det skriftliga samtycket omfatta båda dessa frågor. Vidare borde enligt propositionen regeringen ges möjlighet att i samband med beslutet om statlig hjälp med att ta in avgifter bedöma vilken form av samtycke som krävs i det enskilda fallet.

Beträffande konsekvenserna av de olika formerna av samtycke uttalades i propositionen följande (s. 230 f.).

När de enskildas skriftliga samtycke krävs bör trossamfundet, med den föreslagna ordningen, hämta in sådant från var och en som skall debiteras avgift. Samtycket bör gälla tills vidare och dokumentationen om det förvaras hos samfundet.

Om samtycke skall ges ”via stadgarna” bör trossamfundet svara för att medlemmarnas skyldigheter klart kommer till uttryck i stadgarna och att informera medlemmarna om innebörden av avgiftsbetalning via skattebetalningssystemet.

I de fall trossamfundet och den enskilde har olika uppfattning om dennes medlemskap/avgiftsskyldighet kan ett samtycke via stadgarna möjligen sägas ge den enskilde en något svagare ställning gentemot samfundet än ett skriftligt medgivande. Exempelvis torde ett skriftligt medgivande som inte återkallats kunna ses som ett bevis på att avgiftsskyldighet finns och från vilken tidpunkt, medan avgiftsskyldighet som byggs på samtycke via stadgarna kan vara svårare att konstatera, inte minst vad gäller tidpunkten för när avgiftsskyldigheten skall anses ha inträtt. Här kan nämnas att avgiftsskyldighet enligt regeringens förslag kommer att gälla för helt inkomstår. Förhållandena den 1 november året före inkomståret bör, som tidigare nämnts, bestämma avgiftsskyldigheten för hela det kommande inkomståret. Den som detta datum är registrerad som medlem/tillhörig/betjänad bör alltså vara skyldig att betala avgift för hela det kommande året.

Propositionens lagförslag i det aktuella sammanhanget innebär att samtycke kan lämnas i form av skriftligt medgivande från den enskilde eller genom att trossamfundets stadgar innehåller en klart uttalad skyldighet för medlemmarna att betala avgift till trossamfundet via skattebetalningssystemet.

Propositionens förslag innebär vidare att uppgift om att en person tillhör Svenska kyrkan respektive är skyldig att betala avgift till annat trossamfund skall få registreras i skatterregistret samt att trossamfundet skall ersätta staten för skadestånd som har betalats på grund av en oriktig uppgift som har lämnats av trossamfundet. I fråga om registeransvarigs skadeståndsskyldighet hänvisades därvid till regleringen av skadeståndsansvaret i 48 § personuppgiftslagen (a. prop. s. 232 ff.). Av paragrafen följer bl.a. att den personuppgiftsansvarige skall ersätta den registrerade för skada och kränkning av den personliga integriteten som en behandling av personuppgifter i strid med denna lag har orsakat. Det bör noteras att bestämmelserna i paragrafen är

sådana specialbestämmelser om skadestånd som tar över de allmänna skadestandsreglerna i skadeståndslagen. I den utsträckning en ersättningsfråga inte berörs i paragrafen – t.ex. frågan om hur ersättningen för en person- eller sakskada skall beräknas – tillämpas de allmänna reglerna i skadeståndslagen. Vidare bör noteras att paragrafen bara gäller vid behandling av personuppgifter i strid med bestämmelserna i personuppgiftslagen. Detta innebär bl.a. att skadestånd enligt paragrafen inte kan utgå vid brott mot motsvarande bestämmelser i s.k. särskilda registerförfattningar, som enligt 2 § personuppgiftslagen gäller framför denna lag (se SOU 1997:39 s. 436 f.).

Vid riksdagsbehandlingen tillstyrkte konstitutionsutskottet regeringens förslag i nu beskrivna delar. Vidare avstyrkte utskottet en följdmotion till propositionen som bl.a. gick ut på att varken Svenska kyrkan eller annat trossamfund skulle bistås med statlig uppbördshjälp (bet. 1998/99:KU18).

Utskottet hänvisade till att principbeslutet år 1995 om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan innebär att staten skall biträda Svenska kyrkan – eller annat trossamfund efter beslut av regeringen – med uppbörden av avgift. Skälen för detta var att det för att Svenska kyrkan skall upprätthålla en demokratiskt uppbyggd rikstäckande verksamhet är en förutsättning att förändringen av relationerna mellan staten och kyrkan inte innebär någon drastisk försämring av kyrkans ekonomi. Genom principbeslutet har slagits fast att kyrkoavgiften kostnadsfritt för Svenska kyrkan skall tas ut tillsammans med och på samma sätt som inkomstskatten under förutsättning att hjälpen kan inordnas i gällande uppbördssystem. Av jämställdhetsskäl bör enligt principbeslutet motsvarande erbjudande kunna riktas även till andra trossamfund.

Utskottets ställningstagande föranledde en gemensam reservation (v, mp).

Vid riksmötet 1999/2000 avstyrkte konstitutionsutskottet med hänvisning till tidigare ställningstaganden en motion i vilken begärdes att Svenska kyrkan och andra trossamfund själva skall ansvara för uppbörden av avgifter (bet. 1999/2000:KU5).

Utskottets ställningstagande föranledde en reservation (mp).

Motioner

I motion *K414 av Tasso Stafilidis* (v) föreslås dels att riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om det akuta behovet av att förbättra rättsskyddet för den enskilde mot registrerade trossamfund som får hjälp av staten med beräkning, debitering och redovisning av avgifter och med att ta in avgifterna (*yrkande 1*), dels att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det långsiktiga behovet av att utvärdera lagen om avgift till registrerat trossamfund och att i framtiden jämställa religiösa föreningar med andra privata föreningar också vad gäller sättet att finansiera verksamheten (*yrkande 2*). Enligt motionären finns det ett akut behov av att förbättra skyddet för enskilda mot obefogade krav från registrerade trossamfund. Detta gäller t.ex. i fall då det registrerade trossamfundet och den enskilde har olika uppfattningar i frågan huruvida den enskilde alls är medlem

i det registrerade trossamfundet. Motionären anser att lagen bör ändras så att skattemyndigheterna skall ta den enskildes uppgifter om avgiftsskyldighet för goda och hänvisa det registrerade trossamfundet till den vanliga rättsliga processen för att få den enskildes betalningsskyldighet fastställd. På längre sikt bör lagen utvärderas med sikte på att jämställa religiösa föreningar med andra föreningar som verkar inom det svenska samhället också vad gäller finansieringsvägar.

I motion *K309 av Allan Widman och Ulf Nilsson (fp)* anförs att endast det första alternativet som RSV redovisat för hanteringen av klagomål från enskilda kan vara godtagbart. Alternativet innebär att skattemyndigheterna skall ta den enskildes uppgifter om avgiftsskyldighet för goda och hänvisa det registrerade trossamfundet till den vanliga rättsliga processen för att få den enskildes betalningsskyldighet fastställd.

Skriftligt svar från finansminister Bosse Ringholm

Finansminister *Bosse Ringholm* har i skriftligt svar den 16 oktober 2002 besvarat en fråga av *Tasso Stafilidis (v)* om vad statsrådet avser att göra för att säkerställa att en enskild inte ska drabbas av avgifter till föreningar som denne inte är medlem i, eller som drivs in genom statlig uppbörd utan att personen har samtyckt till vare sig avgiften eller uppbörden.

Bosse Ringholm har i svaret anført bl.a. att regeringen i sina beslut om att medge uppbördshjälp har angett att den förutsätter att trossamfundet ger medlemmarna information om vad det innebär för den enskilde att avgiften tas ut via skattebetalningssystemet. Systemet för uppbörd av avgifter från trossamfund fungerar på det sättet att ett trossamfund som beviljats uppbördshjälp överlämnar en datafil med uppgift på de medlemmar som ska betala avgift genom statens medverkan. Uppgifterna skall gälla för visst inkomstår och endast avse personer som den 1 november året före det inkomstår som avgiften avser har eller anses ha samtyckt till att betala avgift till trossamfundet. Avgiften ingår i medlemmens preliminära och slutliga skatt.

Bosse Ringholm har vidare i svaret anført att frågan om former för medlemskap, liksom former för samtycke till att avgift tas in med statlig hjälp, är en fråga mellan den enskilde och trossamfundet. Den enskilde ska alltså vända sig till trossamfundet om han eller hon anser att medgivande inte har lämnats eller att han eller hon inte är medlem i samfundet. Om ett trossamfund skickar in en rättelse till RSV på grund av att den fil som tidigare har skickats in visat sig innehålla personer som inte samtyckt till att betala avgift, räknas avgiften om för ifrågavarande personer och återbetalas i förekommande fall på det sätt som gäller för återbetalning av skatt.

Bosse Ringholm har slutligen uppgett att han inte anser att det finns skäl att vidta några åtgärder i detta avseende.

Skrivelse från Riksskatteverket (RSV)

Av en skrivelse från RSV, som inkommit på utskottets begäran, framgår att sju trossamfund har beviljats hjälp med att ta in avgifter via skattebetalnings-

systemet fr.o.m. år 2001. Av dessa samfund använder sig endast Romersk-katolska kyrkan av "samtycke via stadgarna". Denna form av samtycke innebär att medlemmarnas skyldighet att betala avgift via skattebetalningssystemet är inskriven i samfundets stadgar. De övriga sex samfunden hämtar in skriftligt samtycke till avgiftsbetalningen från sina medlemmar.

Om en person meddelar SKM att han eller hon inte anser sig vara avgiftsskyldig, trots att personen i fråga finns med i den datafil med uppgifter om avgiftsskyldiga som respektive samfund lämnar in till RSV, uppmanas personen att kontakta samfundet för eventuell rättelse. Ifall trossamfundet bedömer att personen inte är avgiftsskyldig skickar samfundet därefter en rättelsefil till RSV som ser till att uppgiften om avgiftsskyldighet tas bort.

Såväl RSV som skattemyndigheterna har tagit emot samtal och brev från personer som anser att de inte är skyldiga att betala avgift och att de inte lämnat samtycke till att betala avgift via skattebetalningssystemet. Klagomålen har nästan uteslutande gällt avgiften till Romersk-katolska kyrkan och den form för samtycke ("samtycke via stadgarna") som samfundet använder. RSV hänvisar i detta sammanhang till sitt yttrande av den 28 augusti 2000 (dnr 7377-00/151) över samfundets ansökan om avgiftshjälp, i vilket verket särskilt framhöll att den information som samfundet dittills hade gett medlemmarna inte var tillräcklig och att samfundet borde åläggas att informera på ett sådant sätt att medlemmarna var helt införstådda med avgiftsskyldigheten och grunderna för den (stadgar och lagstiftning) samt vad det innebär att avgift tas in via skattebetalningssystemet. I yttrandet anförde RSV vidare att regeringen bör följa upp och bedöma om samfundet gett tillräcklig information.

De klagande hänvisas, ofta muntligen, till samfundet för eventuell rättelse. Därför finns det inte någon uppgift om antalet kontakter som tagits med RSV och skattemyndigheterna. Antalet rättelser från Romersk-katolska kyrkan uppgår per den 27 januari 2003 till 3 874 för inkomståret 2001 och till 5 310 för inkomståret 2002. Vissa personer kan dock, enligt RSV, förekomma i rättelserna för flera år. Enligt uppgift till RSV kommer vidare Romersk-katolska kyrkan inom kort att sända ytterligare rättelsefiler som avser inkomståren 2001, 2002 och 2003. Antalet rättelser från övriga trossamfund är enligt RSV försumbart.

I åtminstone ett fall har beräkningen av en persons skatt (preliminär skatt inklusive avgift till trossamfund) överklagats till länsrätten, som avslagit begäran om ändring (Länsrättens i Västernorrlands län dom den 16 oktober 2002 i mål nr 2736-01). Ytterligare en länsrättsdom har rört en begäran om rättelse av personuppgift i beskattningsdatabasen. Även i detta fall har länsrätten avslagit begäran om ändring (Länsrättens i Stockholms län dom den 20 november 2002 i mål nr 12884-02).

Av uppgifter på RSV:s hemsida (www.rsv.se), som avser inkomståret 2003, framgår att ca 75 000 personer via skattsedeln betalar avgift till de sju trossamfund som har beviljats hjälp med att ta in avgifter via skattebetalningssystemet. Antalet personer som på detta sätt betalar avgift till ett trossamfund fördelar sig därvid enligt följande på de olika samfunden: Svenska Missions-

förbundet 13 500; Romersk-katolska kyrkan 55 000; Svenska Alliansmissionen 1 000; Svenska Baptistsamfundet 1 000; Evangeliska Frikyrkan 2 000; Frälsningsarmén 1 400; Metodistkyrkan i Sverige 600.

Utskottets ställningstagande

I motion K414 yrkande 2 begärs ett tillkännagivande för regeringen om det långsiktiga behovet av att utvärdera lagen om avgift till registrerat trossamfund och att i framtiden jämställa religiösa föreningar med andra privata föreningar också vad gäller sättet att finansiera verksamheten. Utskottet, som vidhåller sitt tidigare ställningstagande, avstyrker motionen i denna del.

I motionerna K309 och K414 yrkande 1 framförs krav på förbättrat rättskydd för den enskilde mot registrerade trossamfund som får hjälp av staten med beräkning, debitering och redovisning av avgifter och med att ta in avgifterna.

Utskottet vill inledningsvis betona vikten av att de medlemsförteckningar och övriga uppgifter som ligger till grund för den statliga hjälpen vid betalning av avgift till trossamfund håller en genomgående hög kvalitet. För att detta skall kunna uppnås krävs, enligt utskottets mening, att medlemmarna informeras av det registrerade trossamfundet på ett sådant sätt att de är helt införstådda med avgiftsskyldigheten och grunderna för denna samt vad det innebär att avgift tas in via skattebetalningssystemet.

De problem som hittills har förekommit i detta avseende måste, i enlighet med principbeslutet år 1995 om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan, i första hand avhjälpas av trossamfunden själva. Utskottet utgår från att så nu sker, och att samfundsmedlemmar får tydlig information om avgiftsskyldigheten och grunderna för denna samt om vad det innebär att avgiften tas in via skattebetalningssystemet. Vidare förutsätter utskottet att regeringen, som bestämmer om staten skall biträda trossamfund med uppbörd av avgifter, följer upp och bedömer om tillräckliga åtgärder har vidtagits i nu aktuellt avseende. Vid angivna förhållanden finner utskottet att tillräckliga skäl inte har framkommit för att riksdagen nu skall vidta ytterligare åtgärder. Mot den anförda bakgrunden avstyrks motionerna K309 och K414 yrkande 1.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Begravningsverksamheten (punkt 1)

av Mats Einarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K293 och avslår motion 2002/03:K260.

Ställningstagande

I ett modernt samhälle kan det inte anses vara rimligt att ett enskilt trossamfund, dvs. Svenska kyrkan, tyngs med en uppgift av så allmän och generell natur som den att sköta begravningsväsendet. För att bättre möta de krav religionsfriheten ställer och skapa en principiellt hållbar ordning för en verksamhet som så påtagligt är en uppgift för samhället, anser jag att övervägande skäl talar för att kommunerna tar över huvudmannaskapet. På detta sätt uppnås vidare det ur demokratisk synvinkel högst angelägna syftet att också de personer som inte är medlemmar i Svenska kyrkan – och som således saknar rösträtt i de kyrkliga valen – ges möjlighet att påverka begravningsavgiftens nivå. Regeringen bör därför, som begärs i motionen, lägga fram förslag till ändring i begravningslagen så att begravningsväsendet övergår till primärkommunalt huvudmannaskap.

2. Begravningsverksamheten (punkt 1)

av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:K260 och 2002/03:K293.

Ställningstagande

I ett modernt samhälle kan det inte anses vara rimligt att ett enskilt trossamfund, dvs. Svenska kyrkan, tyngs med en uppgift av så allmän och generell

natur som den att sköta begravningsväsendet. För att bättre möta de krav religionsfriheten ställer och skapa en principiellt hållbar ordning för en verksamhet som så påtagligt är en uppgift för samhället, bör därför ansvaret för begravningsväsendet överföras till kommunerna. Detta hindrar givetvis inte att kommunerna, efter eget ställningstagande, i sin tur lägger ut skötseln på entreprenad, exempelvis till en organisation med lång erfarenhet av och hög kompetens på området. Dessa överväganden görs lämpligen av de i allmänna val demokratiskt utsedda företrädarna i kommunerna. På detta sätt uppnås vidare det ur demokratisk synvinkel högst angelägna syftet att också de personer som inte är medlemmar i Svenska kyrkan – och som således saknar rösträtt i de kyrkliga valen – ges möjlighet att påverka begravningsavgiftens nivå.

Under sitt yrkesverksamma liv hinner den avgiftsskyldige betala in en anseelig summa till begravningsverksamheten. Det kan ifrågasättas om den samlade summan korresponderar med de kostnader den enskilde efter döden medför för aktuell huvudman, exempelvis i de fall då den enskilde önskar bli kremerad och få sin aska spridd t.ex. i havet eller på en del av en kyrkogård.

Dessa frågor bör utredas närmare i syfte att åstadkomma en tros- och åskådningsneutral reglering av huvudmannaskap för begravningsverksamhet samt i syfte att tillse att den som avser att begagna sig av en viss begravningsform och därtill hörande skötsel/service erlägger en proportionerlig avgift för densamma. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med sådana förslag till lagändringar som har den inriktning som efterfrågas i motionerna.

3. Svenska kyrkan (punkt 2)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K271.

Ställningstagande

Som anförs i motion K271 (v) finns det inte några hållbara argument för att ge ett religiöst samfund en sådan särställning som Svenska kyrkan har även efter det att relationerna mellan kyrkan och staten ändrats fr.o.m. år 2000. Regeringen bör därför, som begärs i motionen, lägga fram förslag till ändring i lagstiftningen som gäller trossamfund och Svenska kyrkan som gör att Svenska kyrkan slutgiltigt skiljs från staten.

4. Statlig medverkan vid uppbörd av avgift till trossamfund (punkt 3)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K414 yrkandena 1 och 2 samt 2002/03:K309 (delvis).

Ställningstagande

Vi anser att inget trossamfund bör få statens hjälp med att ta in avgifter. Begravningsavgiften bör behandlas separat och betalas över skattsedeln, men övriga avgifter för trossamfundens verksamhet bör enligt vår mening trossamfundet själva ta in. Som begärs i motion K414 yrkande 2 bör därför lagen på längre sikt utvärderas med sikte på att jämställa religiösa föreningar med andra föreningar som verkar inom det svenska samhället också vad gäller finansieringsvägar.

Vidare finns det enligt vår mening ett akut behov av att förbättra skyddet för enskilda mot obefogade krav från registrerade trossamfund. Den nuvarande ordningen på området innebär att trossamfund med hjälp av staten kan tvinga enskilda att betala in avgift till trossamfundet också i fall då avgiftskrav är obefogade. Detta kan gälla t.ex. i fall då det registrerade trossamfundet och den enskilde har olika uppfattningar i frågan huruvida den enskilde alls är medlem i det registrerade trossamfundet. Vi anser att lagen bör ändras så att skattemyndigheterna skall ta den enskildes uppgifter om avgiftsskyldighet för goda och hänvisa det registrerade trossamfundet till den vanliga rättsliga processen för att få den enskildes betalningsskyldighet fastställd.

5. Statlig medverkan vid uppbörd av avgift till trossamfund (punkt 3)

av Helena Bargholtz (fp) och Liselott Hagberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K309 och 2002/03:

K414 yrkande 1 (delvis). Vidare avslår riksdagen motion 2002/03:K414 yrkande 2.

Ställningstagande

Den nuvarande ordningen för hanteringen av klagomål från enskilda vid statlig uppbörd av avgift till trossamfund är av rättssäkerhetsskäl oacceptabel. I stället bör en ordning tillämpas som innebär att skattemyndigheterna skall ta den enskildes uppgifter om avgiftsskyldighet för goda och hänvisa det registrerade trossamfundet till den vanliga rättsliga processen för att få den enskildes betalningsskyldighet fastställd.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:K260 av Leif Björnlof (mp):

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning för att se över huvudmannaskapet för begravningsverksamheten och begravningsavgiften samt för att utröna hur ett system kan utformas för att göra det möjligt att avge viljeyttring i livet vad gäller begravningsförfarande m.m.

2002/03:K271 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av berörda lagar i syfte att åstadkomma ett slutligt skiljande av Svenska kyrkan från staten i enlighet med vad i motionen anförts.

2002/03:K293 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagen så att begravningsväsendet övergår till ett primärkommunalt huvudmannaskap.

2002/03:K309 av Allan Widman och Ulf Nilsson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om lagen (1999:291) om avgift till registrerat trossamfund.

2002/03:K414 av Tasso Stafilidis (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om det akuta behovet att förbättra rättsskyddet för den enskilde mot registrerade trossamfund som får hjälp av staten med beräkning, debitering och redovisning av avgifter och med att ta in avgifterna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om det långsiktiga behovet av att utvärdera avgiftslagen och att i framtiden jämställa religiösa föreningar med andra privata föreningar också vad gäller sättet att finansiera verksamheten.